

รายงานสืบเนื่อง

การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 16

และ

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 3
“งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ร่วมกับเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ

22 กรกฎาคม 2559

ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

การพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า
ของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังอำเภอวังโป่งจังหวัดเพชรบูรณ์
Tie-dyed Bags Using Tamarind Dye from Leather Development Group,
Wang Pong, Phetchabun

อลิสณา อนันตะอาด¹

Alissana Anuntaard¹

¹ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังอำเภอวังโป่งจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับการอบรมพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าโดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังอำเภอวังโป่งจังหวัดเพชรบูรณ์และประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอวังโป่งที่มีความสนใจเข้าร่วมอบรมจำนวนรวม 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาบริบทการสร้างผลิตภัณฑ์ในชุมชนแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบบันทึกข้อมูลการพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาจากการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังอำเภอวังโป่งจังหวัดเพชรบูรณ์ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังอำเภอวังโป่งจังหวัดเพชรบูรณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์บรรยายค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่าผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังอำเภอวังโป่งจังหวัดเพชรบูรณ์

มีการผลิตในรูปแบบกระเป๋าหนังโดยโดยหาตามรูปแบบสำเร็จรูปและได้นำหนังเทียมเป็นวัตถุดิบใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ซึ่งมีต้นทุนสูงผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังอำเภอวังโป่งจังหวัดเพชรบูรณ์หลังการพัฒนาได้ผลงานใหม่โดยการสร้างวัตถุดิบเพื่อทำกระเป๋าโดยผ้ามัดย้อมสีจากมะขามแทนการใช้หนังเทียมซึ่งมะขามเป็นพืชประจำท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์โดยใช้ส่วนของเปลือกและเมล็ดมะขามมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการนำมามัดย้อมสีผ้าช่วยลดต้นทุนจากวัตถุดิบซึ่งเดิมใช้เป็นหนังเทียมเกิดการสร้างตลาดที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดย้อม ช่วยเพิ่มจุดเด่นความน่าสนใจให้แก่ผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่มีความหลากหลายเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นและเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

คำสำคัญ : ผ้ามัดย้อมผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสีจากมะขาม

Abstract

This research intends to develop the value of local wisdom by providing designs for the use of tamarind dye in tie-dyed bag making in the leather making community of Wang Bong, and to assess the satisfaction of those attending the seminar on tamarind dye for use in bag making. The sample group for this study consisted of 20 people selected from interested participants in the Wang Pong area. The tools used in data collection were in-depth interviews to assess the local context and opinions of the producers, a survey form to collect data on increasing value of local wisdom, and a satisfaction survey for use before and after the workshops on the use of tamarind dye in tie-dyeing. Data was analyzed using descriptive analysis, percentage and standard deviation.

Bags are produced using prefabrication methods using leatherette, which is a high investment. After the development workshop, the bag production community has been provided with another choice of material using tamarind dyed tie-dye fabric instead of leatherette. Tamarind is a renowned locally, and this process benefits from the use of tamarind seeds and shells as dye, which was previously a waste product. This reduces raw materials costs by replacing leatherette and creates a distinctive pattern. This increases interest for the product and providing variety of product needed for the marketplace development and strengthening of local careers which depend on bag production and sale.

Keywords : tie dye, the color of tamarind, product type bag.

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีนโยบายให้จัดทำโครงการการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนรากฐาน โดยมุ่งเป้าหมายการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมโดยมีรูปแบบให้เครือข่ายใช้ประเด็นปัญหาวิจัยที่กำหนดโดยชุมชนท้องถิ่นมีผู้เข้าร่วมประกอบด้วย 4 ภาค คือ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาครัฐบาล และภาควิชาการนั้น จึงพบประเด็นปัญหาการผลิตของภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังศาล อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องหนังประเภทผลิตภัณฑ์กระเป๋า เมื่อการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่อทำกระเป๋านี้เพื่อจำหน่าย ชาวบ้านมีอาชีพหลัก ทำนา ทำสวนทำไร่ อาชีพเสริมรับจ้างทั่วไป หน่วยงานของรัฐได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ความรู้แก่คนในชุมชนกับชาวบ้านที่สนใจตัดเย็บกระเป๋าหนึ่งมีการพัฒนาศักยภาพส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนเริ่มทำเครื่องหนังโดยหลัก เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า โดยยึดรูปแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ตามที่ถูกค่าต้องการและเป็นรูปแบบเดิมๆไม่มีการปรับเปลี่ยนแปลงผลงาน ทำให้ผู้ซื้อไปใช้น้อยและมีเฉพาะกลุ่มลูกค้าเท่านั้นไม่มีการกระจายกลุ่มลูกค้า ดังนั้นจำนวนการซื้อจึงไม่มาก ผลิตภัณฑ์ไม่แตกต่างจากท้องตลาดที่มี ซึ่งปัญหาอีกประการหนึ่งในการผลิตนั้นคือต้นทุนของการผลิตต้องมีการซื้อวัตถุดิบหนังเทียมจากแหล่งผลิตหนังซึ่งมีต้นทุนที่สูง ทำให้เกิดรายรับไม่สมดุลกับรายจ่าย บางช่วงที่ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อวัตถุดิบทำให้อาจต้องมีการ

หยุดการผลิตไป ทำให้ผู้ผลิต คือกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่งหมดกำลังใจบางคนก็เลิกทำผลิตภัณฑ์ เกิดความท้อถอยต่อ
งานที่ทำอยู่ทำให้เกิดความคิดในการออกจาท้องถิ่นไปหางานทำที่อื่น อุปสรรคในการทำผลิตภัณฑ์อีกหนึ่งปัจจัยคือ ขาด
การพัฒนาเทคนิครูปแบบที่มีเอกลักษณ์

ผู้วิจัยจึงทำโครงการวิจัยขึ้นเพื่อช่วยพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีการออกแบบที่แปลกใหม่ สวยงาม
น่าสนใจ และยังคงเอกลักษณ์ฝีมือของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่ง อีกทั้งผู้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้ในการประยุกต์นำผ้ามัด
ย้อมสีจากมะขามมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต สอนให้กลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่งมีความรู้ในการทำผ้ามัดย้อมจากสีมะขาม
ซึ่งจะทำให้สามารถผลิตวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตขึ้นได้ด้วยตนเองเกิดการพึ่งพาตนเองจากความรู้ภูมิปัญญาในการทำผ้ามัด
ย้อม เพื่อช่วยลดต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบอย่างหนึ่งเทียมลดลง โดยใช้ผ้ามัดย้อมสีจากมะขามแทน ซึ่งชุมชนมีความ
ต้องการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ โดยที่ยินดีที่จะนำองค์ความรู้ในการจัดโครงการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ นำการ
ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ดำรงเอกลักษณ์ในรูปแบบและสีสันทัน คือ เส้นใยผ้าที่เป็น
วัตถุดิบจากธรรมชาติ รูปแบบที่เรียบง่ายที่เกิดจากกระบวนการออกแบบลวดลาย และสีสันทันจากวัตถุดิบตามธรรมชาติ สิ่ง
เหล่านี้คือเอกลักษณ์ของผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติที่ได้ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นต่อมา เส้นของผ้ามัดย้อมสี
ธรรมชาติอยู่แต่ละชั้นไม่ซ้ำกัน มีขึ้นเดียวในโลก แต่ละสีที่ได้เกิดจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน และคุณประโยชน์ของพืชพรรณ
รอบตัว ต้นไม้บางชนิดหายาก หรือก็หมดไปแล้ว สีธรรมชาติบางสีไม่เพียงแต่ให้สวยงามเท่านั้น แต่ยังช่วยรักษา
คุณภาพของเส้นใยอีกด้วย การใช้ผ้าสีธรรมชาติควรใช้อย่างถนอม จังหวัดเพชรบูรณ์มีพืชเศรษฐกิจที่มีชื่อเสียงและทำ
รายได้เข้าสู่จังหวัด คือมะขามหวาน และโดยทั่วไปจะทราบว่ มะขาม เป็นไม้มงคลอีกชนิดหนึ่งที่คนโบราณนิยมปลูกไว้
กลางบ้านเพื่อให้คู่หน้าเกรงขาม ฝึกและยอดมะขามยัง นำมาปรุงอาหารหลากหลายชนิดและถ้าต้องการรับประทานมะขาม
หวานต้องนึกถึงมะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่แท้ที่จริงแล้วมะขามหวานนอกจากการใช้รับประทานยังสามารถ
นำมาใช้ประโยชน์ได้อีกหลายอย่าง เช่น ใช้เป็นยารักษาโรค ทำเฟอร์นิเจอร์ ทำสีย้อมผ้า ฯลฯ มะขามจึงเป็นต้นไม้ที่ปลูก
กันเป็นจำนวนมากในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนที่สามารถนำมาย้อมผ้าได้นั้นได้แก่ ส่วนของ เมล็ดมะขาม แก่นมะขาม
และ เปลือกมะขามซึ่งหาได้ง่ายในชุมชนท้องถิ่นผู้วิจัยเห็นว่าจังหวัด เพชรบูรณ์มีการปลูกมะขามหวานจำนวนมาก
นอกจากการใช้เพื่อบริโภคแล้วควรนำส่วนต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากขึ้นและด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบูรณ์ เป็นสถาบันการศึกษาพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการศึกษา การวิจัย และบริการสังคม เพื่อเป็นแหล่งความรู้
และที่พึ่งของท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถเสริมสร้างคุณภาพคน ชุมชน สังคมไทยให้เข้มแข็งและยั่งยืน
มียุทธศาสตร์สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ทำนุบำรุงวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจัดทำโครงการวิจัยการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภท
กระเป๋า ของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าโดยใช้ผ้ามัดย้อมสีจากมะขาม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของ ผู้รับการอบรม เกี่ยวกับการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็น
ผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กรมการพัฒนาชุมชน(2541) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แนวคิด "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย" เป็นแนวคิดที่เน้นขบวนการสร้างรายได้ ผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้าน หรือตำบล แนวคิดนี้สนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ (Product) โดยมีกิจกรรมการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางด้านการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและต้องการของตลาดสากล โดยที่ท้องถิ่นจำเป็นต้องพึ่งตนเอง (Self-reliance) เป็นหลัก ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องในขบวนการนี้ จำเป็นต้องอุทิศพลังงาน (Energy) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความปรารถนา (Desire) ที่จะใช้ทรัพยากรที่หาพบในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อที่จะเกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และนำไปสู่เป้าหมายของการกินดีอยู่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน แสวงหารากฐานที่สำคัญของประเทศ นอกจากนี้เป็นการสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป สร้างความภูมิใจให้กับคนรุ่นต่อไป และวางรากฐาน ที่สำคัญของประเทศและสังคมไทยนอกจากนี้ เป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์ (หลัก) 1 ประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบทรัพยากรของท้องถิ่น ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้นเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนเกิดการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องนับเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่อาศัยหมู่บ้านเป็นหน่วยพัฒนา (Unit of Development) ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นจุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลกกิจกรรมทางเศรษฐกิจ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" นี้ จะเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เกิดการดำเนินการทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง นับเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่อาศัยหมู่บ้านเป็นหน่วยการพัฒนาเบื้องต้น (Unit of Development) และรวมเป็นเครือข่ายภายใต้ตำบลที่อาศัย

วิชณุ ดาทอง (2553) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติว่า สีธรรมชาติเป็นสีที่ได้จากพืช สัตว์และแร่ธาตุต่างๆ สามารถนำมาย้อมได้ทั้งแบบย้อมร้อนและแบบย้อมเย็น สีธรรมชาติเป็นสีที่ต้องอาศัยสารช่วยในการเร่งกระตุ้นช่วยให้สีออกเร็ว และให้สีติดแน่นกับเส้นไหม ทำให้สีไม่ตกเวลาซักสีธรรมชาติเป็นสีที่บริสุทธิ์ ไม่มีพิษต่อร่างกาย ไม่ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ และผ้าที่ได้มีความโดดเด่นเฉพาะ เวลาทอขึ้นเงา สีไม่ตก ใสสบาย แต่ขั้นตอนการทำยุ่งยากและวุ่นวาย ต้องอาศัยทักษะ ความอดทน ความชำนาญ และประสบการณ์ ในการย้อมสีแต่ละครั้งให้เหมือนกัน

อนงค์พรรณ หัตถมาศ และสุภาวรงค์ ศรีเทพ(2555:บทคัดย่อ)ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฝ้ายย้อมสีจากมะขามหวานผลการวิจัยว่า การศึกษาการวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฝ้ายย้อมสีจากมะขามหวาน เพื่อศึกษาสีจากมะขามหวาน และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฝ้ายย้อมสีจากมะขามหวานกลุ่มตัวอย่าง คือ สีของเปลือกฝักมะขาม สีของเมล็ดมะขาม และผลิตภัณฑ์ฝ้ายย้อมสีจากมะขามหวาน จำนวน 5 รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ ในการรวบรวม ข้อมูลมี 3 ฉบับ คือ แบบบันทึกขั้นตอนการทำสีจากส่วนประกอบของมะขามหวานในท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์ แบบบันทึกสีของส่วนประกอบมะขามหวานที่ใช้ย้อมฝ้ายพื้นเมือง และแบบบันทึกการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฝ้ายย้อมสีจากมะขามหวานวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์บรรยาย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า น้ำเปลือกฝักมะขามจะมีสีน้ำตาลอมเหลือง และน้ำเมล็ดมะขามจะมีสีน้ำตาลอมแดง ทั้ง 2 สี สามารถนำมาย้อมสีฝ้าย

ได้ คิดเป็นร้อยละ 100.00 นำฝ้ายสีมะขามหวานไปทอเป็นผ้าฝ้ายย้อมสีมะขามหวาน นำผ้าฝ้ายย้อมสีมะขามหวาน พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้ 5 รูปแบบ คือ ผ้าคาดเตียง กระเป๋าทรงกลม กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม ผ้ารองวัสดูเย็บ ปัก ถัก ร้อย และเครื่องแขวน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของจำนวนรูปแบบที่ตั้งเป้าหมายไว้

ชนาธิชา ไชยภู (2556) ศึกษาวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายมัดย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกสะตอ ของกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ ชุมชนบ้านศรีวัง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยมีการวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการมัดย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกสะตอ ในประเด็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ เทคนิคและวัสดุที่ใช้ในการผลิตทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายมัดย้อมในรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมแก่การเป็นของที่ระลึกและเป็นองค์ความรู้เรื่องการย้อมสีจากวัสดุธรรมชาติจากเปลือกสะตอ วิจัยเพื่อองค์ความรู้ด้านการมัดย้อมและการออกแบบกระเป๋าต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการสธิตโดยใช้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์หนึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนึ่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ศึกษาปัญหา ความต้องการ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนึ่งอำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ พัฒนาชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล พร้อมสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ กระเป๋าหนึ่ง ตำบลวังศาล อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัย วางแผนดำเนินงานวิจัย เตรียมจัดเวทีเพื่อให้ความรู้ ประมวลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาวัตถุดิบ กระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวม นำผลิตภัณฑ์กระเป๋าที่เป็นต้นแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานและวางแผนพัฒนา เพื่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแปรรูปผ้าฝ้ายมัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ประเมินผลการวิจัยโดยความร่วมมือของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ และชุมชนที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลข้อมูล ประกอบด้วยการวิเคราะห์บรรยายการเปรียบเทียบ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วัดค่าก่อนและหลังการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าฝ้ายมัดย้อมสีจากมะขาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

- 1.แบบสัมภาษณ์ในการ ศึกษาข้อมูลความต้องการและปัญหาของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2.แบบบันทึกข้อมูลการพัฒนาแปรรูปผ้าฝ้ายมัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา ด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 3.แบบสอบถามความคิดเห็นการพัฒนาแปรรูปผ้าฝ้ายมัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ กับกลุ่มผู้ซื้อ
- 4.แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแปรรูปผ้าฝ้ายมัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์ ในโครงการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยมีส่วนร่วมในกลุ่มสมาชิกผู้ผลิตกระเป๋าหนัง และผู้ที่สนใจร่วมโครงการ จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ ศีรษะสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังในพื้นที่อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยวิธีการจัดฝึกอบรมสอบถาม จดบันทึก และวิเคราะห์บรรยาย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล การส่งเสริมพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสีจากมะขาม ก่อนและหลังการพัฒนา ด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการหาค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้การฝึกอบรมครั้งนี้ทำให้ ได้เรียนรู้เรื่องการทำผ้ามัดย้อมสีจากมะขาม ในระดับใด คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ มาก (75.00) และมากที่สุด (25.5) ตามลำดับ การฝึกอบรมครั้งนี้ได้ออกแบบต่อยอดภูมิปัญญาในระดับใด คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ มาก (80.00) รองมามากที่สุด (15.00) และปานกลาง (5.00) ตามลำดับ การฝึกอบรมครั้งนี้ได้แบบลวดลายผ้าที่หลากหลาย และสวยงามคิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ มาก (50.00) รองมามากที่สุด (30.00) และปานกลาง (20.00) ตามลำดับ การฝึกอบรมครั้งนี้ได้ผลงานใหม่จากการผสมผสานกับผลงานเดิมในระดับใด คิดเป็นร้อยละมากที่สุดคือ มาก (75.00) และมากที่สุด (25.00) ตามลำดับ การฝึกอบรมครั้งนี้ได้เพิ่มคุณค่าและลดต้นทุนในการผลิตกระเป๋าในระดับใด คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ มากที่สุด (85.00) และมาก (15.00) ตามลำดับ การฝึกอบรมครั้งนี้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง อำเภอลำปางในระดับใด คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ มาก (75.00) และ มากที่สุด (25.00) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้จากผู้ซื้อ เพศของผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ เพศหญิง (ร้อยละ 66.67) อันดับรองลงมา คือ เพศชาย (ร้อยละ 33.33) อายุของผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ 21 – 40 ปี (ร้อยละ 33.33) อันดับรองลงมา คือ อายุ 41 – 60 ปี (ร้อยละ 33.33) อายุ 61 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 23.33) และอายุต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 10.00) ตามลำดับผู้ซื้อผลิตภัณฑ์กระเป๋าคิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ผู้ซื้อภายในจังหวัด (ร้อยละ 66.67) และผู้ซื้อภายนอกจังหวัด (33.33) จุดมุ่งหมายของการซื้อผลิตภัณฑ์กระเป๋าคิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ซื้อใช้เอง (ร้อยละ 50.00) รองลงมาซื้อเป็นของฝาก (ร้อยละ 26.67) ซื้อเพื่อจำหน่าย (ร้อยละ 13.33) และซื้อเป็นของสะสม (ร้อยละ 10.00) ตามลำดับผู้ซื้อผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเพราะเหตุใดคิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ซื้อเพราะชอบลวดลายของผ้ามัดย้อม (ร้อยละ 36.67) รองลงมา คือ ซื้อเพราะความมีเอกลักษณ์แปลกใหม่ (ร้อยละ 30.00) ซื้อเพราะชอบเป็นการผสมระหว่างผ้ากับเครื่องหนัง (23.33) และซื้อเพราะเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ (ร้อยละ 10.00)

4. การวิเคราะห์โดยสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ และนำมาหาค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ พบว่าความพึงพอใจต่อการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าหนัง อำเภอลำปางจังหวัดเพชรบูรณ์ เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเฉลี่ย (4.56) หากพิจารณาเป็นรายกรณี เรียกค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ความพึงพอใจต่อวิทยากรการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.76 ความพึงพอใจกับสถานที่อบรม มีค่าเฉลี่ย 4.67 ความ

พึงพอใจต่อวัสดุที่นำมาแทนเครื่องหนัง มีค่าเฉลี่ย 4.67 ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ย 4.57 ความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ค่าเฉลี่ย 4.53 ความพึงพอใจต่อเนื้อหาการเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตกระเป๋ามีค่าเฉลี่ย 4.52 ความพึงพอใจกับรูปแบบของกระเป๋าที่เปลี่ยนแปลงเน้นความเป็นไทยมากขึ้นมีค่าเฉลี่ย 4.52 ความพึงพอใจต่อระยะเวลาที่อบรมมีค่าเฉลี่ย 4.24

5.ข้อเสนอแนะอื่นๆ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ อยากให้มีการมัดย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติอื่นๆเพื่อให้เกิดสีผ้าที่หลากหลายและมีระยะเวลาที่อบรมนานกว่านี้จะได้มีความรู้และได้รูปแบบการทำกระเป๋ามากขึ้น

สรุปและวิจารณ์ผล

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า เรื่องการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ ในโครงการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยมีส่วนร่วมในกลุ่มสมาชิกผู้ผลิตกระเป๋าหนัง และผู้ที่สนใจร่วมโครงการ จำนวน 20 คน นั้นเพื่อการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าให้มีเอกลักษณ์เพื่อให้เก๋ไก๋โดดเด่นในผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยจึงมีการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบของผลิตภัณฑ์กระเป๋าเพื่อแก้ไขปัญหาตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังโดยนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยวิธีการมัดย้อมผ้าสีจากมะขาม ซึ่งมะขามที่นำมาใช้นั้นถือว่าเป็นเศษวัสดุในท้องถิ่นเพชรบูรณ์นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้มีการวิจัยเกี่ยวกับส่วนประกอบของมะขาม เช่น ส่วนของเปลือก เมล็ด และแก่นของมะขามสามารถนำมาใช้ย้อมสีผ้า จะได้สีน้ำตาลอ่อน น้ำตาลเข้ม ผู้วิจัยจึงนำมาผสานกับการมัดย้อมผ้าซึ่งจะสามารถสร้างลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ สร้างจุดเด่นทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้น และยังช่วยในเรื่องของการลดต้นทุนของวัตถุดิบซึ่งเดิมนั้นเป็นหนังเทียมต้องซื้อเพื่อการผลิตมีราคาสูง ผลการวิจัยช่วยให้กลุ่มผลิตภัณฑ์สามารถผลิตวัตถุดิบที่ใช้ผลิตกระเป๋าได้เองโดยใช้ผ้ามัดย้อมสีจากมะขามแทนหนังเทียม การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการสาธิตโดยใช้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์หนัง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย การวิเคราะห์ ศึกษาสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนังในพื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยวิธีการจัดฝึกอบรมสอบถาม จดบันทึก และวิเคราะห์บรรยาย ผลการวิเคราะห์การศึกษาสัมภาษณ์และสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า จุดอ่อน ไม่มีหน่วยงานสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้ฝึกอบรมและแนะนำการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และมีตลาดในการจำหน่ายไม่แน่นอน จุดแข็ง กลุ่มมีความชำนาญฝีมือในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง มีความรู้ด้านการตกแต่งที่เชี่ยวชาญ โอกาส ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาดสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยนำองค์ความรู้เพื่อช่วยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์นั้นเป็นสถาบันการศึกษาพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการศึกษา การวิจัย และบริการสังคม เพื่อเป็นแหล่งความรู้และที่พึ่งของท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถเสริมสร้างคุณภาพคน ชุมชน สังคมไทยให้เข้มแข็งและยั่งยืน มียุทธศาสตร์สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ทำนุบำรุงวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและอุปสรรค ขาดผู้แนะนำการพัฒนาคุณภาพและรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความน่าสนใจ สร้างเอกลักษณ์เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น จากข้อมูลวิเคราะห์การศึกษาสัมภาษณ์และสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่งนั้นพบว่าต้องการให้ช่วยให้ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋ามีเอกลักษณ์มากขึ้นและช่วยลดต้นทุนในการผลิตต่อการใช้วัตถุดิบในการทำกระเป๋านึ่ง ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์นั้นมาจัดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสานของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล การส่งเสริมพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสีจากมะขาม ก่อนและหลังการพัฒนา ด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการหาค่าร้อยละ การพัฒนาส่งเสริมการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสีจากมะขาม ก่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และหลังการพัฒนาด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการผลที่ปรากฏ ในระดับที่มากที่สุดและมากตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสานของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ จากผู้ซื้อ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์กระเป๋ามัดย้อมสีจากมะขามจำนวน30คน คิดเป็นร้อยละ ดังนี้. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์กระเป๋าสาน ผู้ซื้อภายในจังหวัด 66.67 ผู้ซื้อภายนอกจังหวัด 33.33 ผู้ซื้อเป็นของฝาก26.67 ผู้ซื้อใช้เอง 50.00 ผู้ซื้อเพื่อจำหน่าย 13.33 ผู้ซื้อเป็นของสะสม10.00 ผู้ซื้อเพราะเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ 10.00 ผู้ซื้อเพราะชอบลวดลายของผ้ามัดย้อม 36.67 ผู้ซื้อเพราะชอบเป็นการผสมระหว่างผ้าและเครื่องหนัง 23.33 ผู้ซื้อเพราะความมีเอกลักษณ์แปลกใหม่ 30.00

การวิเคราะห์โดยสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสานของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ และนำมาหาค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจ ความพึงพอใจต่อการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋านึ่งอำเภอวังโป่งจังหวัดเพชรบูรณ์ เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเฉลี่ย(4.56) ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นการพัฒนาแปรรูปกระเป๋าสานเกิดผลผลิตที่มีเอกลักษณ์และช่วยลดต้นทุนการผลิต เป็นที่พึงพอใจต่อกลุ่มผู้เข้าอบรม การทำวิจัยการพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสานของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋านึ่ง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ และหน่วยงานอื่นที่มีความสนใจนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยคำแนะนำต่างๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำคำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนาที่ให้คำปรึกษาให้แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2541). เครือข่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ กลุ่มอาชีพในงานพัฒนาชุมชน ชุมชน.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. วิชาการการทำผ้าปาเต๊ะของไทย. อัดสำเนา.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. ผ้ามัดย้อม. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.2540.

คณะกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ. นตผ.) (2546). ภูมิปัญญาไทยในตำบล

ชนาธิบถ ไชยภู (2556) ศึกษาวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายมัดย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกสะตอ ของกลุ่มมัดย้อมสี

ธรรมชาติ ชุมชนบ้านศิรีวัง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต,

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดุขฎิ สุนทรารุณ. การออกแบบลายพิมพ์ผ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2540.

ประสพ ลิเหมือดกัย. เครื่องหนังพื้นฐาน. โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์, กรุงเทพฯ.

มนตรี ยอดบางเตย..ออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.2545

วิชญ์ ดาทอง(2553). ย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ. สืบค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2558 จาก

<http://www.nstda.or.th/sciencevillages/udomsomboon/?p=311>

สิริสิน ชุมรม. ผลิตภัณฑ์จากการย้อมสีและการพิมพ์จากเมล็ดมะขาม.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์.

เสาวนิตย์ กาญจนรัตน์ . การออกแบบลวดลายหัตถกรรมผ้ามัดย้อมด้วยสีเคมีและสีธรรมชาติ .

นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2549). มาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่

เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสารักขาตินแดน กรมการปกครอง.

อนงค์พรรณ หัตถมาศ และละ สุวภางค์ ศรีเทพ(2555).การพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์

ชุดเครื่องหม่อนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังชมพู อำเภ

เมือง จังหวัด เพชรบูรณ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

อนงค์พรรณ หัตถมาศ และ สุวภางค์ ศรีเทพ. (2555). ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฝ้ายย้อมสีจากมะขามหวาน,

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์